

ראש השנה

מהלכות ראש השנה ועשי"ת וממנהגי חודש אלול (תשע"ז)

מובא בספר מטה אפרים שמראש חודש אלול ואילך הם ימי הרחמים והסליחות וימי רצון, ויש לכל אדם לעורר לבו בתשובה לכפר את אשר חטא על הנפש מיום היותו על האדמה למען יזכה בהשפטו כשבת המלך על כסא דין ביום הרת עולם.

נוהגים בכל יום מראש חודש אלול עד שמיני עצרת במנחה, לומר לאחר התפילה בוקר וערב המזמור שבתהילים כ"ז: "לדוד ה' אורי וישעי". יש הנוהגים לומר בשחרית אחר שיר של יום ובימים שקוראים בתורה אומרים בשעת פתיחת ארון הקודש, ויש האומרים לאחר "עלינו לשבח".

בחודש אלול מרבים בסליחות ותחנונים. מנהג אשכנז לומר סליחות מיום א' בשבוע שחל בו ראש השנה, והשנה שחל ראש השנה ביום שני,, מתחילים באמירת סליחות ביום א' שלפניו. הספרדים נוהגים לומר סליחות מתחילת חודש אלול.

תוקעים בשופר בכל חודש אלול עד ערב ראש השנה (ולא עד בכלל), אחר תפילת שחרית, שכן קול השופר מזכיר לעם להתעורר לתשובה וכדברי הרמב"ם: "אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו כלומר "עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו מעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם". המנהג לעמוד בשעת התקיעות. אין מדקדקים בתקיעת שופר של חודש אלול בכל הדינים של התקיעות של ראש השנה.

אם עומד באמצע שמונה עשרה, אין לו להפסיק לשמוע התקיעות.

יש נוהגים לומר מיום א' באלול בכל יום, עשרה מזמורי תהילים ומתכוונים לגמור כל התהילים פעמיים לפני ראש השנה, כמנין כפ"ר (300 - 150 פרקי תהילים כפול. 2).

כשכותב אדם אגרת לחבירו בחודש אלול עד יום הכפורים - נכון שירמז בו בתחילתו או בסופו שיזכה בימים הבאים לכתיבה וחתימה טובה.

נוהגים לבדוק בחודש זה תפילין ומזוזות. כמו כן מרבים בצדקה בחודש אלול.

ערב ראש השנה - ההכנות לחג

יום ראשון ערב ראש השנה, מרבים בסליחות הנקראים "זכור ברית". אָבֵל בתוך שבעה יכול ללכת לבית הכנסת לסליחות אלה, ורשאי להשאר לתפילת שחרית.

אין תוקעים בשופר בתפילת שחרית ביום ראשון - ערב ראש השנה, כדי להבדיל בין תקיעות רשות של חדש אלול לתקיעות חובה של ראש השנה. ולהתלמד, במקום צורך, מותר בחדר סגור. בתפילת שחרית אין אומרים "תחנון" ואומרים "למנצח".

לאחר התפילה נהגו להתיר נדרים בפני שלשה אנשים, ומותרים להיות קרובי משפחה זה לזה וגם למבקש ההתרה. נוסח התרת נדרים מופיע בסידורים ובמחזורים. מי שלא עשה התרת נדרים בערב ראש השנה, עושה עד ערב יום כיפור. שלשת המתירים - שהם הבית דין יושבים, והמבקש התרה עומד לפנייהם ושואל.

כשמתפללי בית הכנסת מתחלקים לקבוצות כדי להתיר נדרים, לכתחילה יש להקפיד שאחד יתיר בפני שלשה ולא בפני ארבעה.

אין הנודר עושה שליח לשאול על נדרו, אלא צריך לבוא בעצמו לפני המתירים, ובזקן וחולה שאינם

ראש השנה

יכולים ללכת לבית הכנסת, יבקש משלשה שיבואו לביתו, או ימתין עד שיבריא וישאל בפני שלשה בבית הכנסת.

זמן התרת נדרים כל היום, ולכתחילה יעשה לפני חצות היום. נוהגים ללכת בערב ראש השנה לבית הקברות להשתטח על קברי צדיקים ולבקש מהקב"ה שירחם עלינו בזכות הצדיקים שוכני עפר. ועכשיו התפשט המנהג לילך בחודש אלול על קברי אבות וקברי צדיקים ולא בערב ראש השנה שטרודים בהכנות החג.

יש לבדוק את המחזורים החדשים שלא יהיו הדפים דבוקים, היות וביום טוב אסור לפתחם. יש להכין פרי חדש לצורך ברכת "שהחיינו" בליל שני של ראש השנה. מנהג חסידים ואנשי מעשה לקנות סכין חדש לראש השנה כסגולה לפרנסה. מנהג העולם לאפות חלות עגולות מראש השנה עד הושענא רבה. יש להשאיר אש דלוקה לשני הימים כדי להדליק ממנה נרות ולבשל המאכלים ביום טוב לצורך. יש להכין מערב החג את הנרות ליום השני של ראש השנה, משום שבחג אסור להמיס את השעוה ולהדביק אותם לפמוטים. אם לא הכינם בערב החג יתקעם במקומם ללא הדבקה. מכבסין ומסתפרין וגוזזים את הצפרנים בערב החג. חייב אדם לטהר עצמו ברגל, ולכן נוהגים לטבול בערב ראש השנה במקוה כדי שיתפלל תפילת ראש השנה בטהרה. צריך למשמש בגדיו קודם חשיכה שמא מונח בהם דבר מוקצה. תפילת מנחה של ערב ראש השנה יש להתפלל בכוונה יתירה, היות והיא התפילה האחרונה בצאת השנה. במקום שעושים הפסקה לפני תפילת ערבית, יעסקו בתורה ובאמירת תהילים.

ליל התקדש החג

בראש השנה יש מצוה של "ושמחת בחגך", ויש חיוב אכילת בשר ושתיית יין. יש הנוהגות להדליק נר יום טוב לפני כניסת החג, ויש הנוהגות להדליק לפני ה'קידוש'. מברכות: "להדליק נר של יום טוב" וברכת "שהחיינו". איש המדליק בעצמו וכן אשה המקדשת לעצמה, אינם מברכים "שהחיינו" בהדלקת הנר, אלא בעת הקידוש. ביום השני זמן ההדלקה לאחר צאת הכוכבים. נוהגין שאחר גמר התפילה מברך כל אחד לחבירו "לשנה טובה תכתב ותחתם", ויש מוסיפין "לאלתר לחיים טובים ולשלום". לנקבה אומר תכתבי ותחתמי. בשחרית ובליל שני המנהג שאין אומרים נוסח זה. סדר הקידוש: יין, קידוש היום ושהחיינו.

מאחר ואמרו רבותינו כי "סימנא מילתא היא", לכן נהגו לאכול בראש השנה פירות וירקות ששמן מרמז על ברכה. על כל פרי אומרים "יהי רצון" בהתאם לשם הפרי וסימנו. יש להמנע ממאכלים מרים וחמוצים וכן אגוזים ושקדים וכו'. יש הנוהגים לטבול פרוסת המוציא בדבש וכן לאכול תפוח עץ ולטבולו בדבש ולומר "יהי רצון שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה", ויש להקפיד לומר את ה"יהי רצון" רק אחרי שברכו על התפוח ואכלו ממנו קצת.

אם מונחים לפניו פירות משבעת המינים, יש לברך עליהם בורא פרי העץ ולא על התפוח. וכן יקדים הפרי הקודם בפסוק, כמו: תמר לפני רימון. מי שלא אכל מהמינים בלילה, יכול לאכלם ביום ראש השנה או בעשרת ימי תשובה, ומי שאינו יכול לאכול אחד מהמינים, די שישתכל עליהם ויאמר ה"יהי רצון". אין אוכלים מאכלים המרבים כיחה וניעה.

המברכים בשבת ויו"ט לאחר הסעודה ברכת בורא פרי העץ על הליפתן, יכוונו בראש השנה לפטור את הליפתן בברכת העץ שמברכים בתחילת הסעודה על התפוח או מאכלים אחרים שאוכלים. גם מי שאינו נזהר ב"מים אחרונים" בכל השנה, ידקדק בראש השנה.

ב"ברכת המזון" אומרים "יעלה ויבא". שכח לומר "יעלה ויבא", אם נזכר לפני שאמר את השם של ברכת בונה ירושלים, חוזר ואומר מה ששכח. ואם הזכיר שם ה', מסיים הברכה ואומר "בא"י אמ"ה אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל את יום הזכרון הזה, בא"י מקדש ישראל ויום הזכרון". ואם לא נזכר עד שאמר ה'

ראש השנה

בברכה רביעית - אינו חוזר. יש הסוברים דהא דאינו חוזר הוא דוקא ביום ראש השנה, אך בסעודת ליל ראש השנה, אם לא אמר "יעלה ויבוא" - חוזר. אומרים "הרחמן הוא יחדש עלינו שנה טובה ומתוקה", ויש האומרים גם "הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו טוב".

תפילת שחרית וקריאת התורה

יש נהגו שכל הקהל לובשים "קיטל" בראש השנה, ויש הנוהגים שרק השליח ציבור, הבעל קורא והמקריא והבעל תוקע לובשים, וכל אחד ינהג כמנהגו. יזהר לבוא בזמן לבית הכנסת כדי שיוכל לומר פסוקי דזמרה עם הציבור. קודם עטיפת הטלית יבדוק הציצית, ואסור לחזק את הקשרים בשבת ויום טוב וכן אסור להפריד את חוטי הציצית אם הם מסובכים.

בברכה על הטלית בבוקר, יכוון לפטור גם את הלבשה היותר מאוחרת, אם בדעתו לפשוט את הטלית להפסקה לפני תקיעת שופר, ומכל מקום אם בשעה שפשט את הטלית לא כיון שיחזור ללובשה אחר הפסקה, אין צריך לברך, כיון שהמנהג להפסיק, אדעתא דהכי בירך. חולה שקשה לו להתפלל את כל התפילות שמתפללים בראש השנה ויכול להתפלל רק תפילה אחת, צריך להתפלל תפילת מוסף, מפני שבתפילה זו כלול גם מעין תפילת שחרית וגם ברכות של מלכויות, זכרונות ושופרות.

לפי שבראש השנה מאריכין בפסוקי דזמרה, יש ליזהר לומר קריאת שמע בזמנה קודם התפילה. מי ששכח לקרוא קריאת שמע לפני התפילה ורואה שיעבור זמנה עד שיגיע עם הציבור לקריאת שמע, מותר לו לומר פרשה ראשונה שבקריאת שמע באמצע פסוקי דזמרה. יש להזהר שהבעלי תפילות לא יכפלו מילים בתפילה על ידי הניגונים. המנהג ששליח הציבור שאומר "המלך" בשחרית, עומד במקומו ואחר כך יורד לפני התיבה ואומר "יושב". כשמזמר "המלך" עד "ובמקהלות", יאמרו הקהל עמו בלחש, ולא כטועים לחשוב שיוצאים ידי חובתם בשמיעה מהש"ץ.

העומד באמצע פסוקי דזמרה והקהל אומרים "שיר המעלות ממעמקים" יכול לאמרו בין פרק לפרק ולאחר מכן יחזור למקום שעומד בו וימשיך כסדר התפילה וכשיגיע ל'ישתבח', יאמר שוב 'שיר המעלות'. אף דבכל השנה אין לחזור למקומו עד שיגיע שליח ציבור לקדושה, מכל מקום בראש השנה ויום הכיפורים כשאומרים פיוטים יכול לחזור למקומו תיכף כשמתחיל הש"ץ התפילה. אין אומרים "הלל" בראש השנה ויום כיפור לפי שצריכים להיות חרדים מאימת הדין, והאומרים תהילים ונזדמן להם "הלל" בתהילים, מותר לאמרם כיון שאין אומרים דרך שירה אלא דרך תחינה ובקשה. מוציאים שני ספרי תורה ואומרים יג' מידות ותפילת "רבנו של עולם" בשעת פתיחת ארון הקודש. בספר תורה הראשון קוראים ביום הראשון לחמשה קרואים בפרשת וירא - "וה'פקד את שרה". אחרי הקריאה מניחים ספר תורה שני אצל הראשון ואומרים "חצי קדיש", ומפטירים בפרשת פנחס - "ובחודש השביעי באחד לחודש".

ביום השני קוראים בפרשת וירא - "ויהי אחר הדברים האלה", ומפטירים כאתמול. המנהג שבראש השנה ויום כיפור אין משגיחים בחיובים ונוהגים להעלות לתורה את בעל התוקע ובעלי התפילות. מי שמוחזק מכבר לעלות לתורה, אין לסלקו מחזקתו. יש לקרוא למפטיר אדם חשוב ונשוי, ולא נער אפילו כשהוא בר מצוה, מפני כבוד היום.

תקיעת שופר

מצוה מהתורה לשמוע קול שופר בראש השנה שנאמר: "יום תרועה יהיה לכם". החיוב לשמוע קול שופר הוא לפחות תשר"ת ג' פעמים, תש"ת ג' פעמים ותר"ת ג' פעמים. נוהגים לתקוע לפני מוסף 30 תקיעות,

ראש השנה

ובתפילת מוסף בלחש - למנהג ספרד תוקעים עוד 30 תקיעות, ובחזרת הש"ץ עוד 30 תקיעות, ויש מנהג להשלים למאה תקיעות בסוף התפילה. יש מנהג לתקוע אחר התפילה עוד שלשים קולות חוץ מהמאה קולות.

זמן תקיעת שופר לכתחילה מהנץ החמה ועד השקיעה ובשעת הדחק מעמוד השחר. נהוג בתפוצות ישראל לעשות הפסקה קצרה לפני תקיעת שופר כדי לתת לקהל שהות להכין עצמם לתקיעות ע"י לימוד כוונת התקיעות ולצורך טעימה ושתייה למי שזקוק לכך. אשה חלושה או מעוברת ויולדת, כיון שמדין תורה פטורות מתקיעת שופר, יש להקל להן באכילה ושתייה קודם ששמעו תקיעת שופר.

אין לשבת ואף להשען בשעת התקיעות, לא הבעל תוקע ולא הציבור. אין עונים "ברוך הוא וברוך שמו" בשמיעת ברכות השופר.

כמו כן אסור לכתחילה לדבר מתחילת הברכה "לשמע קול שופר" עד לאחר סיום כל התקיעות, ומהראוי להכריז בבית הכנסת שאסור להפסיק בדיבור עד גמר התקיעות של אחר קדיש.

השומע תקיעת שופר בריחוק קצת מבית הכנסת, אם ברור לו ששמע קול שופר והתכוון לצאת ידי חובה, יצא, ואם אינו ברור לו ששמע קול שופר בלבד לא יצא.

מותר להפסיק בברכת "אשר יצר" בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, וכן בין סדרי התקיעות דמעומד עצמן. וכן עונים "ברוך הוא וברוך שמו" על ברכות הש"ץ ומנגנים עמו ניגוני התפילה כנהוג, ולא היו הפסק. יש לכוון לפטור בברכות כל התקיעות כולל של "שמונה עשרה" בלחש דמעומד ושל קדיש שאחר התפילה.

התוקע צריך לכוון לצאת ידי חובתו ולהוציא הציבור במצות תקיעת שופר. כמו כן הציבור יכוונו בברכות ובתקיעות לצאת ידי חובת כל התקיעות.

העומד בשמונה עשרה בלחש של מוסף והגיע למקום שצריכין לתקוע שם קודם הש"ץ, ימתין שם, ומי שלא הגיע עדיין והבעל תוקע עומד לתקוע, ישתוק במקום שעומד בו ויכוון.

מי שלא שמע הברכות בשלימותן כיון ששמיעתו לקויה או שעומד רחוק מהבימה, יכול לברך בלחש הברכות לעצמו ואח"כ ישמע התקיעות מהתוקע, ויגמור את הברכות לפני שיתחיל התוקע בתקיעותיו. המנהג לכסות את השופר במפה בשעת הברכות ובכל עת שאין תוקעים. בזמן הברכות יש לתחוב את היד תחת המפה ולאחוז השופר.

נוהגים שלפני התקיעות מניחים על הבימה כמה שופרות, שאם לא יעלה ביד התוקע לתקוע בשופר אחד, יהיה לו מזומן שופר אחר, ויכוון התוקע בברכתו על כל השופרות שלפניו.

נשתנה הקול באמצע התקיעה מקול עבה לקול דק, או מקול צלול לקול צרוד, הרי זו תקיעה כשרה לכתחילה.

ספרדי השומע תקיעת שופר מאשכנזי, מותר לו לענות "אמן" לכתחילה על ברכת "שהחיינו" ביום השני, אף על פי שמנהג הספרדים שלא מברכים.

אם לאחר הברכות התברר שבעל התוקע אינו מסוגל לתקוע בשופר, יעלה אחר במקומו ויתקע בלי ברכה. יצא ידי חובתו ורוצה לתקוע לאחר שלא שמע, או לאשה - אינו מברך שנית, אלא השומע מברך הברכות "לשמע" ו"שהחיינו". אין צריך להדר בתקיעת שופר שיהיה בעשרה כגון בחולה וכד'.

אם התוקע כבר יצא ותוקע להוציא אחר, אין צריך לעמוד, אך השומע צריך לעמוד.

מנחה יום א' וב' דראש השנה ותשליך

"אשרי" "ובא לציון גואל", "ח"ק, שמו"ע כסדר תפילת ערבית. אומרים "אבינו מלכנו". אחר תפילת מנחה ביום א' דראש השנה לפני שקיעת החמה יוצאים לשפת הים, או לשפת הנהר, או ליד באר ואומרים תפילת "תשליך" כמובא במחזורים. וטוב לילך למקום שיש בו דגים חיים לסימן שלא תשלוט בנו עין הרע ונפרה ונרבה כדגים. כשיש קושי להגיע סמוך לנהר, אפשר לעלות למקום גבוה שמשם רואים פני נהר או ים. אחר "תשליך" ינער שולי הבגדים לתוך המים.

ראש השנה

נשים וקטנים אינם חייבים בסדר ה"תשליך", אך המנהג שהולכים ואומרים. מי שלא אמר "תשליך" בראש השנה, יכול לומר כל עשרת ימי תשובה. יש הנוהגים לומר סדר "תשליך" ביום שאומרים י"ג מידות בסליחות שבעשי"ת.

ליל ב' דראש השנה

אין להתחיל את ההכנות ליום השני לפני צאת הכוכבים, משום שאסור להכין מהיום הראשון ליום השני. בשעת הדלקת הנר בלילה השני ובשעת הקידוש יש להניח פרי חדש ולהתכוון עליו בברכת "שהחינו". סדר הקידוש: יק"ז - יין, קדוש, זמן. לאחר שתיית כוס הקידוש לא יפסיק המקדש בדיבור ויברך מיד על הפרי ברכת בורא פרי העץ ויאכל ממנו. מהנכון לנהוג שבשעה שמברך "בורא פרי העץ" על הפרי החדש, יכוון לפטור גם את הליפתן שיאכל בסוף הסעודה, ואז אף אם אוכל יותר מכזית מהפרי החדש, אין הוא מתחייב בברכה אחרונה. המקדש על היין ואין לו פרי חדש לברך עליו שהחינו כיון שכבר טעם לפני ראש השנה מהפירות החדשים, ואחד מבני ביתו השומעים הקידוש ממנו עדיין לא אכל מהפרי החדש, יתן לשומע לברך "שהחינו" בגמר הקידוש והמקדש יענה אמן על ברכתו של השומע. נוהגים בעריכת הסימנים גם בליל שני, ויש שאין נוהגים כי אם בליל ראשון, חוץ מטיבול פרוסת המוציא בדבש.

צום גדליה

נאמר בנביא זכריה: "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים". ואמרו חז"ל שצום השביעי הוא צום גדליה בן אחיקם שנרצח בחודש השביעי - שהוא תשרי. יש אומרים שגדליה בן אחיקם נהרג בג' בתשרי - יום לאחר ראש השנה, ויש אומרים שנהרג בראש השנה והתענית נדחת ליום חול. הכל חייבים להתענות בצום גדליה ואפילו חתן וכלה בתוך שבעת ימי המשתה. יש המקילים ליולדת וחולה ומעוברות ומיניקות שאינם חשים בטוב, שלא יצומו, ויאכלו רק מה שצריך לקיום נפשם ובצנעא. החושש שתעניתו בצום גדליה עלולה לגרום שלא יוכל להתענות ביום הכיפורים, עדיף שלא יתענה בצום גדליה, בכדי שיוכל לצום ביום הכיפורים שהוא תענית דאורייתא. ביום התענית צריך להתעורר בתשובה ולא לבלות את היום בדברים בטלים וטיולים. יש לתת צדקה ביום התענית, ויש הנותנים כסכום מה שהיו יכולים לאכול ביום זה. אם התעורר משנתו קודם עלות השחר אסור לאכול, אלא אם התנה קודם השינה. בתפילת שחרית אומר הש"ץ "עננו" בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו". קוראים לשלשה בפ' כי תשא: "ויחל". המנהג שהקהל אומר בקול רם לפני הקורא, ג' פסוקים: "שוב מחרון אפך", י"ג מידות, "וסלחת לעוננו". בקריאת התורה במנחה, העולה השלישי הוא המפטיר וקורא ההפטרה בישעיהו נה': "דרשו ה' בהמצאו". ביום שיש ברית מילה אומרים סליחות ו"אבינו מלכנו", אך אין אומרים תחנון, ואומרים "א-ל ארך אפים", ו"למנצח". סעודת הברית וכן סעודת "פדיון הבן" עושים בלילה. המוהל רשאי לעשות "מציצה" עם יין, ואין חוששים שמא יבלע היין. בתפילת שמו"ע במנחה אומר היחיד המתענה "עננו" בברכת "שומע תפילה". שכח ונזכר קודם שאמר "ברוך אתה ה'", יאמר שם "עננו", ואם נזכר לאחר שסיים בא"י קודם שעקר רגליו, אומר לאחר תפילתו בלא חתימה, ואם כבר עקר רגליו, טוב שיכוון עם הש"ץ מילה במילה, האומר בין "גואל ישראל" ל"רפאנו".

ראש השנה

עשרת ימי תשובה - הנהגות והלכות

עשרת ימי תשובה הם ימים מיוחדים בהם צריך האדם לפשפש במעשיו ולשוב בתשובה על ידי תיגבור לימוד תורה, קיום מצוות ונתינת צדקה. משכימים לסליחות ומרבים בתפילות ותחנונים בכוונה יתרה בימים אלו.

כתבו המקובלים ששבעת הימים שבין ראש השנה ליום כיפור הם כנגד שבעת ימי השבוע, ובכל יום יעשו תשובה על אותו יום בשבוע שבכל השנה.

יש שנהגו ללמוד כל יום מעשי"ת פרק אחד מהלכות תשובה לרמב"ם שיש בו עשרה פרקים. נוהגים לעשות "כפרות" בעשרת ימי תשובה על תרנגולים או על דגים או על כסף. לוקחים תרנגול לזכר ותרנגולת לנקבה ולמעוברת לוקחים תרנגול ותרנגולת. מעוברת קודם ארבעים יום לעיבורה, אינה צריכה לעשות כפרות לצורך העובר.

מעוברת סמוך ללידתה שעשתה כפרות גם בעד עובריה, וילדה לפני יום כיפור, אין צריך לעשות שוב כפרות עבור הנולד, כיון שעשו לו בעודו במעי אמו.

מי שאין ידו משגת לקחת תרנגול לכל אחד ואחד, די בתרנגול אחד ותרנגולת אחת לכל בני המשפחה. לוקחים הכפרה ביד ימנית ואומרים ג' פעמים פסוקי "בני אדם" ומסובבים את הכפרה סביב לראש ג' פעמים, ואומרים "זה חליפתי, זה תמורת", ואחר כך מחזיק את הכפרה בידו השמאלית ומניח ידו הימנית על ראש התרנגול ואומר "זה התרנגול ילך למיתה" וכו'.

יש לאדם להרהר בתשובה בעת עשיית הכפרות, ויחשוב בלבו שכל הנעשה בעוף, דוגמת ארבע מיתות בית דין, היה ראוי להעשות בו.

משליכים את העוף בנחת על הארץ כדי שלא להטריפו ע"י הזריקה.

אין לקנות את הכפרה ממעות מעשר. נוהגים לתת את עוף הכפרה או שוויו לעניים.

בשעת הוצאת ספר תורה בימות החול של עשי"ת, נוהגים לומר י"ג מידות עם תפילת רבש"ע.

בעשרת ימי תשובה אומרים בתפילה "המלך הקדוש" ו"המלך המשפט". טעה ולא הזכיר או מסופק אם הזכיר "המלך הקדוש" - חוזר לראש התפילה. אם לא הזכיר "המלך המשפט" - למנהג האשכנזים - אינו חוזר כלל. ולבני עדות המזרח - אם נזכר לפני שעקר רגליו חוזר ל"השיבה שופטינו". סיים תפילתו - חוזר לראש.

המסופק אם אמר כהוגן, שדינו כמי שודאי לא אמר, הוא דוקא אם נתעורר הספק כשהוא עדיין בתוך תפילתו או מיד לאחר התפילה, אבל אם כשהתפלל היה בדעתו להזכיר כהוגן ולאחר זמן מופלג מהתפילה נתעורר לו ספק אם אמר כהוגן, אין צריך לחזור ולהתפלל, כיון שמסתמא אמר כהוגן.

על שאר התוספות שבתפילת עשרת ימי תשובה - אינו חוזר אם לא אמרם, כשאמר את השם של הברכה, אך אם לא אמר את השם, יכול לחזור לתחילת הברכה אע"פ שאמר כמה שמות.

בקדיש - נהגו לומר "לעילא לעילא מכל ברכתא" ומסיים "עושה השלום".

מנהג הספרדים על פי האריז"ל שאין לשנות ולכפול תיבת "לעילא" ולא לשנות בנוסח "עושה השלום", זולת בקדיש "תתקבל" שאחרי חזרת הש"ץ דשחרית ובמנחה שאז אומרים "עושה השלום".

כמו כן אומרים "אבינו מלכנו" בשחרית ומנחה חוץ ממנחה של ערב שבת ותפילות השבת.

כשאומר "אבינו מלכנו קרע רוע גזר", יאמר 'רוע גזר' בנשימה אחת, שהפירוש בזה שיקרע הקדוש ברוך הוא הרוע שבגזירה, ומה שנשאר בגזירה יהא לרחמים.

המתפלל עם הציבור וטרם הגיע בתפילתו לאמירת "אבינו מלכנו", כיון שהוא עדיין נמצא ב"פסוקי דמזרה", והציבור כבר אומרים, יאמר עמהם, משום דעיקר תיקונו הוא בציבור, ואם ירצה, יכול לאמרו שנית לאחר התפילה.

מקור: הרב יוסף זילברפרב

ראש השנה